

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 10.11.2005
KOM(2005)548 galutinis

2005/0221(COD)

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų

(pateikta Komisijos)

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. PASIŪLYMO APLINKYBĖS

- **Pasiūlymo pagrindas ir tikslai**

2000 m. kovo mėn. Lisabonos Europos Vadovų Taryba pripažino, kad Europai susiduria su iššūkiu prisiderinti prie globalizacijos ir pereiti prie žiniomis grindžiamos ekonomikos. Buvo pabrėžta, kad „kiekvienas pilietis turi turėti įgūdžių, reikalingų gyvenant ir dirbant šioje naujoje informacinėje visuomenėje“ ir kad „Europos metmenyse turėtų būti apibrėžti nauji pagrindiniai įgūdžiai¹, kurie turi būti ugdomi visą gyvenimą: IT įgūdžiai, užsienio kalbos, technologijų kultūra, verslumas ir socialiniai įgūdžiai“. Jau 2000 m. buvo pripažinta, kad žmonės yra svarbiausias Europos turtas skatinant augimą ir užimtumą, ši nuostata buvo ne kartą kartojama, paskutinį kartą – atnaujintoje Lisabonos strategijoje ir 2005 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryboje, kuri ragino didinti investicijas į švietimą ir įgūdžių ugdymą.

Šis įsipareigojimas buvo pakartotas ir išplėtotas darbo programoje „Švietimas ir mokymas 2010“ (ŠM2010), kurią 2002 m. kovo mėn. priėmė Barselonos Europos Vadovų Taryba ir kurioje buvo raginama toliau „tobulinti pagrindinių įgūdžių meistriškumą“ bei stiprinti europinį švietimo aspektą. Šio darbo tikslas buvo nustatyti pagrindinius įgūdžius ir būdą, kaip juos kartu su įprastais įgūdžiais geriau integruoti į mokymo programas, lavinti ir puoselėti visą gyvenimą. Visiems turi būti sudaryta galimybė įgyti pagrindinius įgūdžius, įskaitant specialiųjų poreikių žmones, mokyklos nebaigusius mokinius ir besimokančius suaugusiuosius. Siekiant stiprinti tolesnį asmenų mokymąsi ir gebėjimus įsidarbinti turi būti skatinamas teisinis pagrindinių įgūdžių įtvirtinimas. Komisijos komunikate dėl visą gyvenimą trunkančio mokymosi (2001 m.) ir vėliau priimtoje Tarybos rezoliucijoje (2002 m. birželio mėn.) buvo ir toliau pabrėžiama būtinybė sudaryti visiems galimybes mokytis visą gyvenimą, ypač įgyti ir gerinti pagrindinius įgūdžius.

Remdamasi šiuo politiniu įgaliojimu pagal darbo programą „Švietimas ir mokymas 2010“ sudaryta pagrindinių įgūdžių darbo grupė sukūrė informacinėje visuomenėje reikalingų bendrųjų gebėjimų metmenis² ir parengė nemaža rekomendacijų kaip užtikrinti, kad visi piliečiai galėtų įgyti minėtus gebėjimus³.

2004 m. Tarybos ir Komisijos bendroje tarpinėje ataskaitoje apie darbo programos „Švietimas ir mokymas 2010“ pažangą⁴ raginta parengti bendruosius Europos standartus ir principus siekiant remti nacionalinės politikos kryptis ir palengvinti bei skatinti reformą, pirmenybę teikiant bendrųjų gebėjimų metmenims.

Tad šioje siūlomoje rekomendacijoje pateikiama bendriesiems gebėjimams taikoma Europos orientacinė priemonė ir patariama, kaip užtikrinti galimybes visiems piliečiams įgyti šiuos gebėjimus mokantis visą gyvenimą.

¹ „Bendrieji įgūdžiai“ paprastai reiškia raštingumą ir mokėjimą skaičiuoti; Lisabonos Europos Vadovų Taryba paragino įtraukti naujus informacinėje visuomenėje būtinus įgūdžius, kaip antai IRT ir verslumas.

² Darbo grupė pasirinko terminus „gebėjimas“, kuris reiškia žinias, įgūdžius ir požiūrius, ir „bendrasis gebėjimas“, kuriuo apibrėžiami visiems būtini gebėjimai. Tad tai apima daugiau nei tik įgūdžius.

³ Pagrindinių įgūdžių darbo grupės 2003 ir 2004 m. pažangos ataskaitos:

http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/et_2010_fr.html

⁴ Bendroji tarpinė ataskaita, 2004 m. kovo mėn. Tarybos dokumentas Nr. 6905/04.

Rekomendacijos tikslai:

- 1) Nustatyti ir apibūdinti asmeniniam pasitenkinimui, socialinei sanglaudai ir įsidarbinimui žinių visuomenėje būtinus bendruosius gebėjimus.
- 2) Remti valstybių narių veiksmus, užtikrinančius, kad įgiję bazinį išsilavinimą jauni žmonės turėtų tokius bendruosius gebėjimus, kurie yra būtini žengiant į suaugusiųjų gyvenimą, o suaugusieji tokius gebėjimus galėtų ugdyti ir stiprinti visą gyvenimą.
- 3) Politikos formuotojams, mokymo programų rengėjams, darbdaviams ir besimokantiejiems pateikti Europos orientacinę priemonę **„Bendrieji visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimai – Europos orientaciniai metmenys“**⁵, kuri yra išdėstyta pridedamame priede, tokiu būdu palengvinant pastangas nacionaliniu ir Europos lygiu siekti bendrai nustatytų tikslų.
- 4) Pateikti metmenis tolesniems veiksams Bendrijos lygmeniu įgyvendinant darbo programą „Švietimas ir mokymas 2010“ ir Bendrijos švietimo bei mokymo programas.

• Gebėjimų poreikis žinių visuomenėje

Atsižvelgiant į tarptautinius tyrimus šiame dokumente „gebėjimai“ aiškinami kaip žinių, įgūdžių ir požiūrių konkrečioje situacijoje visuma. „Bendrieji gebėjimai“ – tai asmeninį pasitenkinimą, socialinę integraciją, aktyvų pilietiškumą ir užimtumą skatinantys gebėjimai.

Vystantis žinių visuomenei didėja bendrųjų gebėjimų poreikis asmeninėse, viešose ir profesinėse srityse. Keičiasi žmonių galimybės gauti informaciją ir paslaugas, taip pat kinta visuomenės struktūra ir sandara. Didėja susirūpinimas socialine sanglauda ir demokratinio pilietiškumo ugdymu, todėl žmonės turi būti informuoti, susidomėję ir aktyvūs. Tad keičiasi ir visiems reikalingos žinios, įgūdžiai ir požiūriai.

Didėjantis ekonomikos internacionalizavimas daro poveikį darbo pasauliui, nes vyksta greiti ir dažni pokyčiai, pristatomos naujos technologijos ir nauji bendrovių organizavimo būdai. Darbuotojai turi tobulinti specifinius su darbu susijusius įgūdžius ir įgyti bendrųjų gebėjimų, kurie jiems padėtų prisitaikyti prie pokyčių. Darbuotojų žinios, įgūdžiai ir požiūriai yra svarbiausi naujovių, našumo ir konkurencingumo veiksniai, jie stiprina dirbančiųjų motyvaciją ir pasitenkinimą darbu bei gerina darbo kokybę.

Tačiau Lisabonos strategijos aukšto lygio grupė 2004 m. lapkričio mėn. aiškiai pareiškė, kad „šiuo metu Europoje dar toli gražu nepakankamai stengiamasi aprūpinti žmones priemonėmis, kurios leistų jiems prisitaikyti prie besikeičiančios darbo rinkos, su tokia padėtimi susiduria žemos ir aukštos kvalifikacijos darbuotojai.“ Įvertinta, kad beveik trečdalis Europos darbo jėgos (80 milijonų žmonių) yra žemos kvalifikacijos. Be to, Europos profesinio mokymo plėtros centro (Cedefop) 2004 m. ataskaitoje teigiama, kad iki 2010 m. tik 15 % naujų darbo vietų bus sukurta žmonėms su pagrindiniu mokykliniu išsilavinimu, o net 50 % – aukštos kvalifikacijos darbuotojams.

⁵ Rekomendacijos priedas „Bendrieji visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimai – Europos metmenys“ yra pataisyta pagrindinių įgūdžių darbo grupės parengtų bendrųjų gebėjimų metmenų versija.

Tarptautinės apklausos, kaip antai IALS (Tarptautinė suaugusiųjų raštingumo apklausa), rodo, kad daugelyje Europos šalių nemaža dalis suaugusiųjų neturi gyvenimui visuomenėje būtinų skaitymo ir rašymo įgūdžių, su tokiu pavojumi ypač susiduria anksti mokyklą paliekantys mokiniai. Nors neraštingų žmonių procentas Europoje yra palyginti žemas, jokia visuomenė nėra apsaugota nuo šio reiškimo, yra daug mažumų grupių, kuriose neraštingumas yra pagrindinė problema. 2005 m. duomenimis apie 2003 m. gegužės mėn. Europos Vadovų Tarybos priimtą Europos orientacinį lygį (lyginamuosius standartus)⁶ nuo 2000 m. nematyti pažangos mažinant blogai besimokančių skaityti penkiolikmečių procentą ar didinant aukštesniosios pakopos vidurinį išsilavinimą įgyjančiųjų skaičių. Taip pat netoli pažengta siekiant kitų orientacinių lygių: pagal dabartinę situaciją anksti paliekančiųjų mokyklą skaičius iki 2010 m. sumažėtų iki 14 %, o nustatytas orientacinis lygis yra 10 %. Suaugusiųjų dalyvavimas švietime ir mokyme per metus padidėja tik 0,1–0,2 procentiniais punktais, o tai reiškia, kad iki 2010 m. nepavyks pasiekti nustatyto 12,5 % orientacinio lygio. Be to, duomenys rodo, kad žemos kvalifikacijos žmonės yra mažiau linkę toliau mokytis, o tai reiškia, kad sunkiau padėti tiems, kuriems labiausiai to reikia.

- **Galiojančios nuostatos dėl bendrųjų gebėjimų**

Europoje pagal Bendrijos programas, kaip antai *Leonardo da Vinci* programa ir *Grundtvig* veikla pagal *Socrates* programą, teikiama parama projektams, kuriais sprendžiama pagrindinių įgūdžių trūkumo problema.

Priėmus darbo programą „Švietimas ir mokymas 2010“ kelios darbo grupės pagrindinį dėmesį skyrė konkrečioms dalykams, pavyzdžiui, IRT arba platesnėms temoms (pvz., socialinė integracija ir aktyvus pilietiškumas), nes nustatant bendruosius gebėjimus vienais metmenimis buvo apjungti visi esminiai gebėjimai ir taip buvo sudarytos sąlygos nagrinėti minėtas temas. Taip pat buvo renkama ir platinama informacija apie gerą politikos praktiką vystant persipinančius skirtingus gebėjimus privalomo švietimo srityje, užtikrinant galimybes palankių sąlygų neturintiems besimokantiejiems įgyti bendruosius gebėjimus ir vystant nuoseklų suaugusiųjų bendrųjų gebėjimų mokymą.

Bendrųjų gebėjimų nustatymas yra glaudžiai susijęs su kitais veiksmais gerinant Europos švietimo ir mokymo sistemas, pavyzdžiui, tebesitęsiančiu Europos kvalifikacinių sistemų kūrimu, taip pat kvalifikacijos ir gebėjimų skaidrumo bei pripažinimo stiprinimo iniciatyvomis (pavyzdžiui, neformalaus ir neinstitucinio mokymosi įteisinimo principai ir kreditų perkėlimo sistemos). Veikla Europos mokytojų kompetencijos ir kvalifikacijos bendrųjų principų klausimais yra taip pat yra susijusi su šiuo darbu, nes ja siekiama atkreipti dėmesį į besikeičiantį mokyklų vaidmenį vystant jaunų žmonių gebėjimus.

Valstybės narės vykdo aktyvią bazinio išsilavinimo programų reformą, kuria dėmesys nuo perteikiamų žinių nukreipiamas į lanksčius pritaikomus gebėjimus, kurie parengia jaunimą suaugusiųjų gyvenimui ir tolesniam mokymuisi, vystymą. Tam reikalingas naujas požiūris į mokymosi organizavimą ir nauji mokytojų gebėjimai. Todėl vyksta diskusija kokius gebėjimus turėtų stiprinti kiekvienas jaunas žmogus, ir kaip geriausiai paremti mokyklas tobulinant, pvz., jų valdymą ir vertinimą. Svarbesnis vaidmuo tenka ir socialiniams mokymosi aspektams: nevienodas galimybes mokytis dažnai lemia asmeninių, socialinių, kultūrinių ir ekonominių aplinkybių visuma, tad jos turi būti sprendžiamos bendradarbiaujant su kitais

⁶ Pažanga siekiant Lisabonos tikslų švietimo ir mokymo srityse; Komisijos tarnybų darbo dokumentas, 2005 m. ataskaita, p. 20. <http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/progressreport05.pdf>

sektoriams. Mokyklos ieško būdų kaip sudominti šeimas ir vietos bendruomenes ne tik remti jaunimo mokymąsi, bet ir skatinti pačios bendruomenės visą gyvenimą trunkantį mokymąsi.

Daug šalių pradėjo rengti pagrindinių įgūdžių programas, pavyzdžiui, raštingumo, mokymo skaičiuoti ir IRT programas suaugusiems, kurias dažnai įgyvendina NVO. Tačiau situacija daugelyje šalių dar neleidžia visiems piliečiams mokytis ir tobulinti savo pagrindinių įgūdžių, ir nors daugelis šalių pripažįsta būtinybę besimokančius suaugusiuosius išmokyti svarbiausių gebėjimų, nėra bendro susitarimo kokie tai turėtų būti gebėjimai, o jų mokymas yra visiškai nenuoseklus.

Valstybių narių geros politikos praktikos pavyzdžiai rodo, kad suaugusiųjų mokymas turi būti pagrįstas aiškiai apibrėžtais šalies, regionų ir (arba) vietos prioritetais. Turi būti kuriama tokia infrastruktūra, kurioje būtų pripažįstami ir tenkinami skirtingi suaugusiųjų poreikiai, jiems dėstytų kvalifikuoti mokytojai ir (arba) instruktoriai bei būtų taikomos priemonės, dalyvavimą užtikrinančios paskatomis, patarimais ir konsultacine parama. Turėtų būti suprantamos besimokančiųjų konkrečios situacijos: atsižvelgiama į jų turimą patirtį, mokymosi poreikius ir siekius bei į bendresnius, su socialinės ir užimtumo politikos kryptimis susijusius dalykus, o priimant tokį sprendimą turi dalyvauti visi partneriai.

Nepaisant daugelio puikių geros praktikos pavyzdžių, pagrindinių gebėjimų mokymas retai būna pritaikytas įvairaus amžiaus piliečių poreikiams. Tokiomis aplinkybėmis šis pasiūlymas sukuria nemenką pridėtinę vertę, nes jame pateikiama orientacinė priemonė, skirta nustatyti visiems būtinus bendruosius gebėjimus, ir remiamas valstybių narių siekis užtikrinti, kad bendrųjų gebėjimų mokymas būtų visapusiškai integruotas į jų visą gyvenimą trunkančio mokymosi strategijas ir infrastruktūrą.

• **Suderinamumas su kitomis Europos Sąjungos politikos kryptimis ir tikslais**

Šiuo pasiūlymu prisidedama prie Lisabonos strategijoje nustatytų augimo, užimtumo ir socialinės sanglaudos skatinimo tikslų:

- Integruotose valstybių narių užimtumo politikos gairėse⁷ pripažįstama gebėjimų svarba įsidarbinant (ypač pažeidžiamoms grupėms) ir prisitaikant prie pokyčių. Tai turėtų būti svarbi valstybių narių nacionalinių reformų programų dalis įgyvendinant integruotas gaires.
- Socialinėje politikoje pabrėžiamas švietimo ir mokymo, kaip kelio, vedančio iš skurdo, ir (arba) pagrindinio socialinės sanglaudos veiksnio, vaidmuo.
- Jaunimo pakte⁸ raginama užtikrinti, kad žinios atitiktų žiniomis pagrįstos ekonomikos poreikius, ir todėl skatinti sudaryti bendrą pagrindinių įgūdžių bazę;
- Verslumo veiksnių plane⁹ pripažįstamas esminis švietimo vaidmuo; verslumas yra vienas svarbiausių gebėjimų.

⁷ 2005 m. liepos 12 d. Tarybos sprendimas dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių. OL L 205, 2005 8 6, p. 21.

⁸ Europos jaunimo paktas, http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/84335.pdf

⁹ http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/promoting_entrepreneurship/doc/com_70_en.pdf

- „Bendrieji visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimai – Europos orientaciniai metmenys“ apima žinias, įgūdžius ir požiūrius, kuriuos įgiję žmonės tampa aktyvesniais tvaraus vystymosi ir demokratinio pilietiškumo dalyviais.

2. KONSULTACIJOS SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS IR POVEIKIO VERTINIMAS

Šio pasiūlymo pagrindas – iš valstybių narių, ELPA ir EEE šalių, šalių kandidačių (nuo 2003 m. sausio mėn.) ir Europos asociacijų ekspertų sudarytos darbo grupės parengti „Europos bendrųjų gebėjimų metmenys“. Grupės ekspertais buvo politiką formuojantys asmenys, specialistai ir mokslo tyrinėtojai suaugusiųjų ir privalomojo švietimo srityje bei Europos suinteresuotųjų grupių atstovai.

Darbas buvo aptariamas suinteresuotųjų grupių arba tarptautinių organizacijų rengtose konferencijose ir seminaruose. Švietimo ministrai 2004 m. liepos mėn. Roterdame vykusio neoficialaus susitikimo metu aptarė europinį bendrųjų gebėjimų apsektą ir paskatino Komisiją tęsti su šia iniciatyva susijusį darbą.

2005 m. pavasarį buvo sušaukta 5 ekspertų (iš universitetų ir mokyklų vystymo vyriausybinių agentūrų) tikslinė grupė, kuri, remdamasi tiriamaisiais duomenimis ir diskusijų konferencijų metu bei iš kitų šaltinių gautais atsiliepimais, turėjo tobulinti metmenis ir aptarti jų įgyvendinimą.

2005 m. rugsėjo ir spalio mėn. vyko konsultacijos su Profesinio mokymo patariamuoju komitetu.

• Tiriamųjų duomenų rinkimas ir naudojimas

Tarptautiniu mastu atliktam darbui apžvelgti buvo pasamdytas konsultantas. Mažesnės grupės parengė konkrečias temas, kaip antai europinis metmenų aspektas, neturinčių palankių sąlygų besimokančiųjų mokymas ir verslumas, kurias patvirtino didesnė darbo grupė¹⁰.

Atsižvelgiant į konsultacijas ir tiriamuosius duomenis patvirtinta būtinybė imtis iniciatyvos Europos lygmeniu, be to, buvo pažymėta, kad siūlomas požiūris atitinka esamas tendencijas ir jam būtų pritarta.

• Poveikio vertinimas

Šiuo pasiūlymu bus remiamas valstybių narių visą gyvenimą trunkančio mokymosi strategijų kūrimas, švietimas ir mokymo sistemos. Bus palengvinamos mokymo programų reformos ir su jomis susijusios diskusijos bei suteikiamas akstinas kurti nuoseklų suaugusiųjų švietimą ir mokymą. Tai turės teigiamo poveikio žmonių asmeniniam, socialiniam ir profesiniam gyvenimui, o platesniąja prasme – Lisabonos socialinės sanglaudos ir ekonomikos konkurencingumo bei užimtumo skatinimo tikslams. Didžiausią poveikį pajus palankių sąlygų neturinčios grupės, kurios šiuo metu dažnai neįgyja bendrųjų gebėjimų.

¹⁰ Pagrindinių įgūdžių darbo grupė, 2004 m. pažangos ataskaita

3. TEISINIAI PASIŪLYMO ASPEKTAI

• Siūlomų veikslių santrauka

Siūlomoje rekomendacijoje apibūdinami visiems piliečiams būtini bendrieji gebėjimai žiniomis pagrįstoje ekonomikoje ir visuomenėje. Ja pripažįstama, kad sprendimus dėl įgyvendinimo geriausia priimti šalies, regionų ir (arba) vietos lygmeniu. Šia rekomendacija valstybės narės raginamos užtikrinti, kad turėdami bazinį išsilavinimą visi besimokantieji būtų įgiję bendruosius gebėjimus ir, atsižvelgiant į Europos orientacinius lygius, skatinama spręsti nevienodų mokymosi galimybių klausimą. Dokumentu raginama kartu su susijusiais partneriais kurti išsamią suaugusiųjų mokymosi infrastruktūrą.

Pasiūlymu Komisija kviečiama remti nacionaliniu lygiu įgyvendinamas reformas:

- mokymasis bendradarbiaujant, pasikeitimas gera praktika ir ŠM2010 pažangos pristatymas dviejų metų ataskaitose;
- parama susijusiems projektams pagal Bendrijos švietimo ir mokymo programas;
- bendro supratimo apie bendruosius gebėjimus ir jų sąsajas su užimtumo ir socialinės politikos kryptimis skatinimas;
- partnerystės su socialiniais partneriais ir kitomis susijusiomis organizacijomis skatinimas.

• Teisinis pagrindas

Pagal Sutarties 149 straipsnį Bendrija prisideda prie kokybiško švietimo vystymo skatindama bendradarbiavimą tarp valstybių narių ir, prireikus, remdama bei papildydama jų veiksmus, taip pat visapusiškai pripažįsta valstybių narių atsakomybę už mokymo turinį ir švietimo sistemų organizavimą bei gerbia jų kultūrų ir kalbų įvairovę. Siūloma rekomendacija siekiama remti valstybių narių pastangas vystyti bazinio išsilavinimo sistemas bei suaugusiųjų švietimo ir mokymo organizavimą pateikiant orientacinius bendrųjų gebėjimų metmenis bei skatinti jas ir toliau bendradarbiauti pagal darbo programą „Švietimas ir mokymas 2010“. Remiantis minėto straipsnio 2 dalimi siūlomos rekomendacijos tikslas – plėtoti informacijos ir patirties bendrais klausimais, susijusiais su bendrųjų gebėjimų įgijimu mokantis visą gyvenimą, mainus.

Sutarties 150 straipsnyje teigiama, kad Bendrija remia ir papildo valstybių narių veiksmus ir, ypač pagal straipsnio 2 dalį, gerina pirminį profesinį rengimą, palengvina profesinę ir pakartotinę integraciją bei plėtoja informacijos ir patirties bendrais klausimais mainus. Siūlomos rekomendacijos tikslas – gerinti visus šiuos profesinio švietimo ir mokymo aspektus, nes rekomendacijoje pateikiami orientaciniai bendrųjų gebėjimų metmenys, kurie palengvina valstybių narių pastangas pritaikyti jų profesinio švietimo ir mokymo sistemas reaguojant į darbo rinkos ir bendrai visos visuomenės pokyčius.

• Subsidiarumo ir proporcingumo principai

Siūloma rekomendacija prisidedama prie švietimo ir mokymo kokybės, nes palengvinamas darbas, kurį valstybės narės įsipareigojo atlikti pagal darbo programą „Švietimas ir mokymas 2010“ ir 2003 m. gegužės mėn. Europos Vadovų Tarybai patvirtinus Europos orientacinį lygį.

Ja skatinamos ir remiamos nacionalinės reformos ir mokymasis iš kitų šalių geros praktikos siekiant padėti valstybėms narėms sukurti išsamų ir nuoseklų bendrųjų gebėjimų mokymą, kuris taptų visą gyvenimą trunkančio mokymosi strategijų dalimi. Todėl šis pasiūlymas atitinka subsidiarumo principą. Rekomendacijoje nustatomi Europos orientaciniai bendrųjų gebėjimų, kuriuos turi įgyti visi piliečiai, metmenys ir sukuriamas bei sustiprinamas politinis išsipareigojimas vykdyti reformas, kurių neįmanoma įgyvendinti taikant tik, pvz., Bendrijos švietimo ir mokymo programas. Tačiau šių metmenų įgyvendinimas – pačių valstybių narių atsakomybė, todėl rekomendacija atitinka proporcingumo principą.

4. POVEIKIS BIUDŽETUI

Pasiūlymas neturi jokios įtakos Bendrijos biudžetui.

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdami į Europos bendrijos steigimo sutartį, ypač į jos 149 straipsnio 4 dalį ir 150 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdami į Komisijos pasiūlymą¹¹,

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę¹²,

atsižvelgdami į Regionų komiteto nuomonę¹³,

laikydami 251 straipsnyje nustatytos tvarkos¹⁴,

kadangi:

- (1) 2000 m. Lisabonos Europos Vadovų Taryba nusprendė, kad Europos metmenyse turėtų būti apibrėžti nauji pagrindiniai įgūdžiai, kurie taptų pagrindine Europos atsako į globalizaciją ir perėjimą prie žiniomis pagrįstos ekonomikos priemone, bei pabrėžė, kad svarbiausias Europos turtas yra žmonės. Nuo tada šios išvados buvo dažnai kartojamos, įskaitant 2003 m. kovo mėn. ir 2005 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybas ir 2005 m. patvirtintą atnaujintą Lisabonos strategiją.
- (2) 2001 m. Stokholmo Europos Vadovų Taryba ir 2002 m. Barselonos Europos Vadovų Taryba patvirtino konkrečius Europos švietimo ir mokymo sistemų ateities tikslus ir darbo programą (darbo programa „Švietimas ir mokymas 2010“), kuria siekiama įgyvendinti minėtus tikslus iki 2010 m. Šie tikslai – tai žinių visuomenėje reikalingų įgūdžių lavinimas ir konkretūs kalbų mokymosi skatinimo ir verslumo vystymo tikslai bei bendras poreikis stiprinti europinį švietimo aspektą.
- (3) Komisijos komunikate dėl visą gyvenimą trunkančio mokymosi¹⁵ ir 2002 m. birželio 27 d. priimtoje Tarybos rezoliucijoje dėl visą gyvenimą trunkančio mokymosi¹⁶ „nauji pagrindiniai įgūdžiai“ buvo nurodyti prioritetu, be to, buvo pabrėžta, kad būtina mokytis visą gyvenimą – nuo ikimokyklinio iki pensijinio amžiaus. Prie 2005 m. kovo

¹¹ OL C [...], [...], p. [...].

¹² OL C [...], [...], p. [...].

¹³ OL C [...], [...], p. [...].

¹⁴ OL C [...], [...], p. [...].

¹⁵ KOM(2001) 678 galutinis.

¹⁶ OL C 163, 2002 7 9, p. 1.

mėn. Briuselio Europos Vadovų Tarybos išvadų pridedamame Jaunimo pakte buvo pabrėžta būtinybė skatinti bendros pagrindinių įgūdžių bazės kūrimą.

- (4) Atsižvelgdama į Bendrijos užimtumo rodiklių gerinimą 2003 m. kovo mėn. ir gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba pabrėžė būtinybę vystyti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi ypatingą dėmesį skiriant aktyvių ir prevencinių priemonių taikymui bedarbiams ir neaktyviems asmenims. Tai pagrįsta laikinos užimtumo darbo grupės ataskaita, kuria pabrėžiama, kad žmonės turi sugebėti prisitaikyti prie pokyčių, kad svarbu integruoti žmones į darbo rinką ir kad pagrindinį vaidmenį vaidina visą gyvenimą trunkantis mokymasis.
- (5) 2004 m. lapkričio mėn. Tarybos priimtoje platesnio švietimo vaidmens ataskaitoje pabrėžiama, kad švietimas prisideda prie bendro kultūrinio pagrindo visuomenėje išsaugojimo ir atnaujinimo, ir yra ypač svarbus tuo metu, kai valstybės narės susiduria su uždaviniu kaip išspręsti didėjančios socialinės ir kultūrinės įvairovės klausimą. Be to, stiprinant socialinę sanglaudą, švietimo teikiamos galimybės žmonėms pradėti dirbti ir likti šiame darbo gyvenime yra svarbi švietimo vaidmens dalis.
- (6) 2003 m. gegužės mėn. Europos Vadovų Taryba priėmė penkis Europos orientacinius lygius (lyginamuosius standartus), vykdydama išipareigojimą pastebimai pagerinti Europos vidutinius rodiklius. Orientaciniai lygiai, susiję su mokėjimu skaityti, ankstyvu mokyklos palikimu, aukštesniosios pakopos vidurinio išsilavinimo įgijimu ir visą gyvenimą trunkančiu suaugusiųjų mokymusi, yra glaudžiai susiję su bendrųjų gebėjimų vystymu.
- (7) 2005 m. Komisijos priimta ataskaita apie pažangą siekiant Lisabonos tikslų švietimo ir mokymo srityse¹⁷ parodė, kad nepasiekta pažangos mažinant prastai besimokančių skaityti penkiolikmečių procentą arba didinant aukštesniosios pakopos vidurinį išsilavinimą įgyjančiųjų skaičių. Pastebima nežymi pažanga mažinant anksti mokyklą paliekančiųjų skaičių, tačiau tokiais pažangos tempais nepavyks pasiekti 2003 m. gegužės mėn. Europos Vadovų Tarybos priimtų 2010 m. Europos orientacinių lygių. Besimokančių suaugusiųjų skaičius didėja nepakankamai greitai, kad iki 2010 m. būtų pasiektas orientacinis lygis, duomenys rodo, kad žemos kvalifikacijos žmonės yra mažiau linkę toliau mokytis.
- (8) 2002 m. kovo mėn. Europos socialinių partnerių priimtuose Gebėjimų ir kompetencijos tobulinimo visą gyvenimą veiksmų metmenyse pabrėžiama būtinybė žmonėms vis greičiau pritaikyti savo struktūras, jei jos nori išlikti konkurencingos. Darbas grupėse, plokštesnės hierarchinės struktūros, perduodama atsakomybė ir didesnis poreikis gebėti atlikti įvairias užduotis sąlygoja mokymosi organizacijų augimą. Tokiomis aplinkybėmis organizacijų galimybės nustatyti gebėjimus, juos naudoti ir atpažinti bei skatinti visus darbuotojus juos tobulinti tampa naujų konkurencijos strategijų pagrindu.
- (9) Maastrichto profesinio švietimo ir mokymo tyrime nurodoma, kad susidarė didelis atotrūkis tarp naujose darbo vietose reikalaujamo išsilavinimo lygio ir Europos dirbančiųjų pasiekto išsilavinimo lygio. Daugiau nei trečdalis Europos dirbančiųjų (80 milijonų žmonių) yra žemos kvalifikacijos, tuo tarpu numatyta, kad iki 2010 m. beveik

¹⁷ SEK(2005) 419.

50 % naujų darbo vietų bus reikalaujama turėti trečiosios pakopos kvalifikaciją, mažiau nei 40 % naujų darbo vietų bus reikalaujama aukštesniosios pakopos vidurinio išsilavinimo ir tik 15 % naujų darbo vietų bus pasiūlyta turintiems pagrindinį mokyklinį išsilavinimą.

- (10) Būtinybė išmokyti jaunimą reikiamų bendrųjų gebėjimų ir išsilavinimo įgijimo lygio gerinimas yra sudėtinė 2005 m. birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos patvirtintų Integruotų ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gairių 2005–2008 m. dalis. Būtent Darbo vietų kūrimo gairėmis raginama suderinti švietimo ir mokymo sistemas atsižvelgiant į naujus gebėjimų reikalavimus, valstybių narių reformų programose aiškiau nustatant užimtumo poreikius ir bendruosius gebėjimus.
- (11) Lisabonos strategijos aukšto lygio grupė 2004 m. aiškiai pareiškė, kad šiuo metu Europoje dar toli gražu nepakankamai stengiamasi aprūpinti žmones priemonėmis, kurios leistų jiems prisitaikyti prie besikeičiančios rinkos, su tokia padėtimi susiduria žemos ir aukštos kvalifikacijos darbuotojai, tai pat gamybos ir paslaugų sektoriai.
- (12) 2004 m. priimtoje bendroje Tarybos ir Komisijos darbo programos „Švietimas ir mokymas 2010“ ataskaitoje pabrėžta būtinybė pagal valstybių narių visą gyvenimą trunkančio mokymosi strategijas užtikrinti, kad visi piliečiai įgytų jiems būtinų gebėjimų. Siekiant skatinti ir palengvinti reformą ataskaitoje siūloma parengti bendrus Europos metmenis ir principus, pirmenybę teikiant bendrųjų gebėjimų metmenims.
- (13) Šios rekomendacijos tikslas yra prisidėti prie kokybiško švietimo vystymo remiant ir prisidedant prie valstybių narių veiksmų užtikrinant, kad jų bazinio išsilavinimo sistemos suteiktų visiems jauniems žmonėms priemones vystyti tokius bendruosius gebėjimus, kuriuos įgijęs jaunimas būtų pasirengęs toliau mokytis ir suaugusiųjų gyvenimui, o suaugusieji galėtų tobulinti ir atnaujinti savo bendruosius gebėjimus nuosekliai ir išsamiai mokydami visi gyvenimą. Siekiant susitaro Europos orientacinio lygio politiką formuojantiems asmenims, mokymo programų rengėjams, darbdaviams ir besimokantiejiems rekomendacijoje pateikiami Europos bendri bendrųjų gebėjimų orientaciniai metmenys siekiant palengvinti nacionalines reformas bei valstybių narių ir Komisijos pasikeitimą informacija pagal darbo programą „Švietimas ir mokymas 2010“. Be to, Rekomendacijoje remiamos kitos susijusios politikos kryptys, kaip antai užimtumo ir socialinė politika, ir kitos jaunimui poveikį darančios politikos kryptys.
- (14) Ši rekomendacija atitinka Sutarties 5 straipsnyje nustatytą subsidiarumo principą, nes yra iškeltas tikslas remti ir prisidėti prie valstybių narių veiksmų nustatant bendrą orientacinį lygį, kuriuo skatinamos ir palengvinamos nacionalinės reformos ir tolesnis bendradarbiavimas su valstybėmis narėmis. Ši rekomendacija atitinka tame pačiame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą, nes rekomendacijos įgyvendinimas paliekamas valstybėms narėms ir joje nenumatyta jokių veiksmų, kurie nėra būtini siekiant šio tikslo.

ŠIUO DOKUMENTU REKOMENDUOJA VALSTYBĖMS NARĖMS:

1. Užtikrinti, kad bazinis išsilavinimas suteiktų visiems jauniems žmonėms priemones vystyti bendruosius gebėjimus, padedančius jiems žengti į suaugusiųjų gyvenimą ir sudarančius pagrindą tolesniam mokymuisi ir darbui;

2. Užtikrinti, kad būtų tinkamai mokomi jauni žmonės, kuriems dėl nevienodų mokymosi galimybių, susidariusių dėl asmeninių, socialinių, kultūrinių ar ekonominių aplinkybių, reikia ypatingos pagalbos atskleidžiant jų mokymosi potencialą;
3. Užtikrinti, kad suaugusieji galėtų tobulinti ir atnaujinti savo bendruosius gebėjimus visą gyvenimą ir kad ypatingas dėmesys būtų skiriamas tikslinėms grupėms, kurios pagal šalies, regionų ir (arba) vietos aplinkybes yra įvardytos kaip prioritetinės grupės;
4. Užtikrinti, kad būtų parengta tinkama infrastruktūra suaugusiųjų tolesniam švietimui ir mokymui, įskaitant mokytojus ir instruktorius, galimybes užtikrinančias priemones, ir paramą besimokantiems, kurią teikiant atsižvelgiama į skirtingus suaugusiųjų poreikius;
5. Užtikrinti nuoseklų atskirų piliečių (suaugusiųjų) švietimą ir mokymą tai glaudžiai susiejant su užimtumo ir socialine politika bei kitomis jauniems žmonėms poveikį darančiomis politikos kryptimis ir bendradarbiaujant su socialiniais partneriais bei kitomis suinteresuotosiomis grupėmis;
6. Kaip orientacine priemone naudotis priede pateikiamu dokumentu „Bendrieji visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimai – Europos metmenys“ plėtojant visų žmonių bendrųjų gebėjimų mokymą kaip jų mokymosi visą gyvenimą strategijų dalį.

ATSIŽVELGIA Į KOMISIJOS KETINIMUS:

1. Prisidėti prie valstybių narių pastangų plėtoti jų švietimo ir mokymo sistemas bei įgyvendinti šią rekomendaciją, kartu kaip orientacinę priemonę, palengvinančią mokymąsi bendradarbiaujant ir pasikeitimą gera praktika, naudojantis dokumentu „Bendrieji visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimai – Europos orientaciniai metmenys“, bei sekti pokyčius ir pristatyti pažangą darbo programos „Švietimas ir mokymas 2010“ dviejų metų ataskaitose;
2. Naudotis dokumentu „Bendrieji visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimai – Europos orientaciniai metmenys“ kaip orientacine priemone įgyvendinant Bendrijos švietimo ir mokymo programas ir užtikrinti, kas jose būtų skatinamas bendrųjų gebėjimų įgijimas;
3. Skatinti platesnį dokumento „Bendrieji visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimai – Europos orientaciniai metmenys“ naudojimą susijusiose Bendrijos politikos kryptyse, ypač įgyvendinant užimtumo, jaunimo ir socialinę politiką, ir toliau plėtoti ryšius su socialiniais partneriais bei kitomis šiose srityse dirbančiomis organizacijomis;

4. Peržiūrėti dokumento „Bendrieji visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimai – Europos orientaciniai metmenys“ daromą poveikį pagal darbo programą „Švietimas ir mokymas 2010“ ir praėjus ketveriems metams nuo šios rekomendacijos priėmimo pateikti Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą apie įgytą patirtį ir reikšmę ateičiai.

Priimta Briuselyje,

Europos Parlamento vardu
Pirmininkas

Tarybos vardu
Pirmininkas

PRIEDAS

Bendrieji visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimai – Europos orientaciniai metmenys

Ižanga

Šiuose metmenyse nustatyti aštuoni bendrieji gebėjimai:

1. Bendravimas gimtąja kalba;
2. Bendravimas užsienio kalbomis;
3. Matematiniai gebėjimai ir pagrindiniai gebėjimai mokslo ir technologijų srityse;
4. Skaitmeninis raštingumas;
5. Mokymasis mokytis;
6. Tarpasmeniniai, tarpkultūriniai, socialiniai ir pilietiniai gebėjimai;
7. Verslumas ir
8. Kultūrinė išraiška.

Šiame dokumente gebėjimai apibūdinami kaip nuo aplinkybių priklausančių žinių, įgūdžių ir požiūrių visuma. Bendrieji gebėjimai – tai visų žmonių asmeniniam pasitenkinimui ir vystymuisi, aktyviam pilietiškumui, socialinei integracijai ir užimtumui reikalingi gebėjimai. Įgiję bazinį išsilavinimą jauni žmonės turėtų turėti suaugusiųjų gyvenimui būtinus bendruosius gebėjimus ir juos toliau tobulinti, palaikyti ir atnaujinti mokydami visi gyvenimą.

Daugelis gebėjimų persipina ir papildo vienas kitą: vienai sričiai būdingi aspektai stiprina kitos srities gebėjimus. Svarbiausias mokymosi pagrindas – tai pagrindiniai kalbos, raštingumo, mokėjimo skaičiuoti ir IRT įgūdžiai, o mokytis padeda pirmiau minėtas gebėjimas „mokymasis mokytis“. Kai kuriose metmenyse naudojamos sąvokos, kaip antai kritinis mąstymas, kūrybingumas, iniciatyvumas, problemų sprendimas, pavojaus įvertinimas, sprendimų priėmimas ir konstruktyvus jausmų valdymas, vaidina pagrindinį vaidmenį ugdant visus šiuos aštuonis gebėjimus.

Bendrieji gebėjimai

1. Bendravimas gimtąja kalba¹⁸

Apibrėžimas: Bendravimas gimtąja kalba reiškia sugebėjimą žodžiu ir raštu reikšti ir aiškinti mintis, jausmus ir faktus (klausymas, kalbėjimas, skaitymas ir rašymas) ir bendrauti kalbine prasme tinkamu būdu įvairioje socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje, kaip antai, švietimas ir mokymas, darbas, namai ir laisvalaikis.

¹⁸ Pripažįstama, kad ne visada gimtoji kalba gali būti valstybės narės oficialioji kalba ir kad gebėjimas bendrauti oficialiąja kalba yra asmens visapusiško dalyvavimo visuomenėje prielaida. Tokiems atvejams taikomos priemonės priklauso nuo atskiros valstybės narės atsižvelgiant į joje esančius konkrečius poreikius ir aplinkybes.

Svarbiausios su šiuo gebėjimu susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos

Bendravimas gimtąja kalba reiškia, kad žmogus turi **išmanyti** pagrindinį žodyną, funkcinę gramatiką ir kalbos funkcijas. Be to, tai ir pagrindinių žodžių sąveikų tipų, daugelio literatūrinių ir neliteratūrinių tekstų, pagrindinių įvairių kalbos taisyklių ir funkcinių stilių, kalbos variantiškumo bei bendravimo skirtingose situacijose išmanymas.

Žmonės taip pat turėtų **gebėti** raštu ir žodžiu bendrauti įvairiose situacijose, stebėti savo bendravimą ir prisitaikyti prie situacijos. Be to, tai reiškia sugebėjimą rašyti ir skaityti skirtingų tipų tekstus, ieškoti, rinkti ir apdoroti informaciją, naudotis pagalbinėmis priemonėmis, formuluoti ir įtikinamai dėstyti argumentus priklausomai nuo situacijos.

Teigiamas **požiūris** į bendravimą gimtąja kalba – tai polinkis į kritišką ir konstruktyvų dialogą, estetinių savybių vertinimas ir noras jų siekti bei domėjimasis bendravimu su kitais.

2. Bendravimas užsienio kalbomis

Apibrėžimas: Bendravimas užsienio kalbomis didžia dalimi apima pagrindinius bendravimo gimtąja kalba įgūdžius: jis yra pagrįstas gebėjimu suprasti, reikšti ir aiškinti mintis, jausmus ir faktus raštu ir žodžiu (klausymas, kalbėjimas, skaitymas ir rašymas) atitinkamoje visuomeninėje aplinkoje – darbe, namuose, leidžiant laisvalaikį ir mokantis pagal kiekvieno norus ar poreikius. Bendravimas užsienio kalbomis reikalauja ir tokių įgūdžių, kaip antai tarpininkavimas ir tarpkultūrinis supratimas. Kiekvieno žmogaus mokėjimo lygis priklauso nuo keturių aspektų, skirtingų kalbų, išsilavinimo, aplinkos ir poreikių ar interesų.

Svarbiausios su šiuo gebėjimu susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos

Norint mokėti papildomų ar užsienio kalbų reikia **išmanyti** žodyną ir funkcinę gramatiką bei pagrindinius žodinio bendravimo tipus ir kalbos funkcinius stilius. Svarbu žinoti apie visuomenėje įsigalėjusią tvarką, kultūrinius aspektus ir kalbų variantiškumą.

Svarbiausi **įgūdžiai** – tai gebėjimas suprasti žodžiu perduodamą žinią, pradėti, palaikyti ir pabaigti pokalbį bei skaityti ir suprasti tekstą pagal asmeninius poreikius. Žmonės taip pat turėtų sugebėti tinkamai naudotis pagalbinėmis priemonėmis, be to, besimokydami visą gyvenimą neoficialiai mokytis kalbų.

Teigiamas **požiūris** reiškia kultūrų skirtumų ir įvairovės pripažinimą, susidomėjimą kalbomis ir tarpkultūriniu bendravimu bei smalsumą.

3. Matematiniai gebėjimai ir pagrindiniai gebėjimai mokslo ir technologijų srityse

Apibrėžimas:

A. Matematiniai gebėjimai reiškia sugebėjimą mintyse ir raštu skaičiuojant sudėti, atimti, dauginti, dalyti ir nustatyti santykį sprendžiant įvairias kasdienių situacijų problemas. Pabrėžiamas procesas, veikla ir žinios. Matematiniai gebėjimai skirtingu mastu apima sugebėjimą ir norą naudoti minties matematinius metodus (loginis ir erdvinis mąstymas) ir išraišką (formulės, modeliai, grafikai ir (arba) schemas).

B. Moksliniai gebėjimai reiškia sugebėjimą ir norą naudotis gamtos pasaulį aiškinančiomis žiniomis ir metodais siekiant iškelti klausimus ir padaryti įrodymais pagrįstas išvadas. Gebėjimai technologijų srityje suvokiami kaip šių žinių ir metodų taikymas atsižvelgiant į suprantamus žmogaus norus ar poreikius. Abi šių gebėjimų sritys apima žmogaus veiklos sukeltų pokyčių suvokimą ir piliečio asmeninę atsakomybę.

Svarbiausios su šiuo gebėjimu susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos

A. Būtinios matematikos **žinios** – tai geras skaičių, matavimo vienetų ir struktūrų, pagrindinių operacijų ir pagrindinių matematinių išraiškų išmanymas bei matematinių terminų, sąvokų ir klausimų, į kuriuos galima matematiškai atsakyti, supratimas.

Žmogus turėtų **gebėti** taikyti pagrindinius matematinius principus ir procesus kasdieniame gyvenime namuose ir darbe bei sekti ir vertinti argumentų seką. Jis turėtų gebėti mąstyti matematiškai, suprasti matematinius įrodymus ir bendrauti matematine kalba bei naudotis tinkamomis pagalbos priemonėmis.

Teigiamas **požiūris** į matematiką yra pagrįstas pagarba tiesai ir noru ieškoti priežasčių bei vertinti jų pagrįstumą.

B. **Mokslo ir technologijų** srityje svarbiausios **žinios** apima pagrindinius gamtos pasaulio principus, pagrindines mokslo sąvokas, principus ir metodus, technologijas, technologinius produktus ir procesus. Žmonės turėtų suvokti mokslo taikymo ir technologijų privalumus, apribojimus ir pavojų plačiajai visuomenei (susijusius su sprendimų priėmimu, vertybėmis, moraliniais klausimais, kultūra ir pan.) konkrečiose mokslo srityse, kaip antai medicina, ir mokslo bei technologijų poveikį gamtos pasauliui.

Įgūdžiai – tai gebėjimas naudoti ir valdyti technologines priemones, mašinas ir mokslinius duomenis siekiant tikslo arba ieškant įrodymais paremto sprendimo ar išvados. Žmonės turėtų sugebėti atpažinti esminius mokslinio tyrimo bruožus ir pranešti apie išvadas bei pagrindimą kaip tokios išvados buvo padarytos.

Gebėjimai apima **požiūrį** į kritinį vertinimą ir smalsumą, domėjimąsi etiškais dalykais ir pagarbą saugumui ir tvarumui, ypač mokslo ir technologijų pažangos, kuri yra susijusi su pačiu asmeniu, jo šeima, bendruomene ir visuotiniais klausimais, atžvilgiu.

4. Skaitmeninis raštingumas

Apibrėžimas: Skaitmeninis raštingumas siejasi su patikimu ir kritišku informacinės visuomenės technologijų (IVT) naudojimu darbe, leidžiant laisvalaikį ir bendraujant. Jis yra paremtas pagrindiniais IRT įgūdžiais: kompiuterių naudojimu surandant, įvertinant, saugant, rengiant, pristatant informaciją ir ją keičiantis bei bendraujant ir dalyvaujant bendradarbiavimo tinkluose internete.

Svarbiausios su šiuo gebėjimu susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos

Skaitmeniniam raštingumui būtinas geras supratimas ir **žinios** apie IVT pobūdį, vaidmenį ir galimybes kasdieniame gyvenime – asmeninėje ir socialinėje aplinkoje bei darbe. Tai apima pagrindines kompiuterines programas, kaip antai tekstų apdorojimo programa, skaičiuoklės, duomenų bazės, informacijos saugojimo ir valdymo programos, bei supratimą apie interneto ir bendravimo elektroninėmis visuomenės informavimo priemonėmis (elektroninis paštas, tinklo priemonės) teikiamas galimybes leidžiant laisvalaikį, dalinantis informacija ir bendradarbiaujant tinkluose, mokantis ir atliekant tyrimus. Be to, žmonės turėtų suprasti, kaip IVT galėtų padėti siekiant kūrybiškumo ir naujovių bei išmanyti su turimos informacijos teisėtumu ir patikimumu susijusius klausimus bei etiškus IVT sąveikiojo naudojimo principus.

Būtinai **įgūdžiai**: gebėjimas ieškoti, rinkti ir apdoroti informaciją bei ją naudoti lemiamu ir sisteminiu būdu įvertinant svarbą, atskiriant realius dalykus nuo virtualių ir atpažįstant sąsajas tarp pastarųjų. Žmonės turėtų gebėti naudotis priemonėmis rengdami, pristatydami ir suprasdami sudėtingą informaciją ir turėti interneto prieigos, paieškos ir naudojimosi galimybes; jie taip pat turėtų gebėti naudotis IVT siekdami sustiprinti kritišką mąstymą, kūrybiškumą ir naujoves.

Naudojant IVT būtinas kritiškas ir analitiškas **požiūris** į turimą informaciją ir atsakingas sąveikiųjų visuomenės informavimo priemonių naudojimas; domėjimasis dalyvavimu bendruomenės ir tinklų veikloje siekiant kultūrinių, socialinių ir (arba) profesinių tikslų taip pat stiprina gebėjimą.

5. Mokymasis mokyti

Apibrėžimas: „Mokymasis mokyti“ reiškia gebėjimą atkakliai siekti mokslo. Veiksmingai valdydami laiką ir informaciją žmonės turėtų sugebėti organizuoti savo mokymąsi asmeniškai ir grupėse. Šis gebėjimas – tai mokymosi proceso ir poreikių supratimas, turimų galimybių nustatymas ir gebėjimas įveikti kliūtis siekiant sėkmingai mokyti. Tai reiškia, kad įgyjamos, apdorojamos ir įsisavinamos naujos žinios ir įgūdžiai, siekiama gauti pagalbą ir ja naudotis. Mokymasis mokyti įpareigoja besimokančiuosius remtis turima mokymosi ir gyvenimo patirtimi, naudoti ir pritaikyti žinias ir įgūdžius įvairiose situacijose – namuose, darbe, šviečiantis ir lavinantis. Motyvacija ir pasitikėjimas yra ypač svarbūs žmogaus gebėjimams.

Svarbiausios su šiuo gebėjimu susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos

Kai žmogus mokydamasis siekia konkrečių darbo ar karjeros tikslų, tuomet jis turėtų **žinoti** apie tiems tikslams būtinus gebėjimus, žinias, įgūdžius ir kvalifikaciją. Visais atvejais mokydamasis mokyti žmogus turi žinoti ir suprasti pasirinktas mokymosi strategijas, savo įgūdžių ir kvalifikacijos stipriąsias ir silpnąsias puses bei turi sugebėti ieškoti švietimo ir mokymo galimybių bei patarimų ir (arba) paramos, kurią jis gali gauti.

Siekiant įgyti mokymosi mokyti **įgūdžių** reikia, pirmiausia, įgyti pagrindinių bendrųjų įgūdžių, kaip antai raštingumas, mokėjimas skaičiuoti ir IRT, kurie yra būtini toliau mokantis. Remdamasis šiais įgūdžiais žmogus turėtų sugebėti gauti, apdoroti ir įsisavinti naujų žinių ir įgūdžių. Tam reikia veiksmingai valdyti savo mokymosi, karjeros ir darbo situacijas ir ypač sugebėti toliau atkakliai mokyti, dėmesį skirti ilgai trunkantiems laikotarpiams ir kritiškai mąstyti apie mokymosi tikslus. Žmonės turėtų sugebėti skirti laiko savarankiškam ir

organizuotam mokymuisi, o besimokydami taip pat bendradarbiauti, pasinaudoti nevienalytės grupės teikiamais privalumais ir dalintis tuo, ko jau išmoko. Jie turėtų sugebėti įvertinti savo darbą ir, prireikus, ieškoti patarimų, informacijos ir paramos.

Teigiamas **požiūris** – tai motyvacija ir pasitikėjimas tolesniu mokymusi visą gyvenimą ir šio proceso sėkme. Į problemų sprendimą orientuotas požiūris sustiprina mokymąsi ir asmens gebėjimą įveikti kliūtis ir pokyčius. Noras pritaikyti turimą mokymosi ir gyvenimo patirtį bei smalsumas ieškant galimybių mokytis ir mokantis įvairiose gyvenimiškose situacijose yra ypač svarbūs teigiamam požiūriui sukurti.

6. Tarpasmeniniai, tarpkultūriniai, socialiniai ir pilietiniai gebėjimai

Apibrėžimas: Šie gebėjimai – tai visos elgesio formos, kai žmonės parengiami veiksmingam ir konstruktyviam dalyvavimui socialiniame ir darbo gyvenime, ypač vis įvairesnėje visuomenėje, ir, prireikus, konfliktų sprendimui. Pilietinis gebėjimas padeda žmonėms visapusiškai dalyvauti pilietiniame gyvenime remiantis socialinių ir politinių koncepcijų bei struktūrų žiniomis ir išipareigojimu aktyviam ir demokratiškam dalyvavimui.

Svarbiausios su šiuo gebėjimu susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos

A. Norint susikurti asmeninę ir socialinę gerovę būtina suvokti, kaip pasirūpinti puikia fizine ir psichine sveikata, kuri būtų asmeninis ir šeimos turtas, ir **žinoti** kaip sveikas gyvenimo būdas galėtų padėti tai pasiekti. Siekiant sėkmingo tarpasmeninio ir socialinio dalyvavimo yra ypač svarbu suprasti skirtingose visuomenėse ir aplinkoje (pvz., darbe) bendrai priimtinius elgesio ir elgsenos kodeksus ir žinoti bendras sąvokas, susijusias su asmenimis, grupėmis, darbo organizacijomis, lyčių lygybe, visuomene ir kultūra. Ypač svarbu suprasti Europos visuomenių daugiakultūrius ir socialinius bei ekonominius aspektus ir tai, kaip šalies kultūrinis tapatumas ir Europos tapatumas veikia vienas kitą.

Šio gebėjimo pagrindas – tai konstruktyvaus bendravimo skirtingoje aplinkoje, skirtingų požiūrių išreiškimo ir supratimo, derėjimosi sukuriant pasitikėjimą ir supratimo išreiškimo **įgūdžiai**. Žmonės turėtų sugebėti susidoroti su stresu ir nusivylimu bei išreikšti tai konstruktyviai, taip pat turėtų atskirti asmeninę ir profesinę sritis.

Požiūrių atžvilgiu šis **gebėjimas** yra pagrįstas bendradarbiavimu, pasitikėjimu savimi ir sąžiningumu. Žmonės turėtų domėtis socialiniu ir ekonominiu vystymusi, tarpkultūriniu bendravimu, vertybių įvairove ir pagarba kitiems bei būti pasiruošę įveikti išankstinių nusistatymą ir daryti kompromisus.

B. **Pilietinis gebėjimas** yra pagrįstas **žiniomis** apie demokratijos, pilietybės ir piliečių teisių sąvokas bei tuo, kaip jos yra išreikštos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje ir tarptautinėse deklaracijose bei kaip įvairios institucijos jas taiko vietos, regionų, šalies, Europos ir tarptautiniu lygmeniu. Ypač svarbu žinoti Europos ir pasaulio istorijos bei dabarties pagrindinius įvykius, tendencijas ir pokyčių veiksnius bei socialinių ir politinių judėjimų tikslus, vertybes ir politikos kryptis.

Įgūdžiai yra susiję su gebėjimu kartu su kitais aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime, rodyti solidarumą ir domėjimąsi problemų, kurios daro įtaką vietos ir platesnei bendruomenei, sprendimu. Tai – kritiškas ir kūrybiškas mąstymas bei konstruktyvus dalyvavimas bendruomenės ir (arba) kaimynystės veikloje bei sprendimų priėmimas įvairiais lygmenimis – nuo nacionalinio iki Europos, ypač balsuojant.

Teigiamo **požiūrio** kūrimo pagrindas – tai visapusiškas žmogaus teisių, įskaitant lygybę, kuri yra demokratijos esmė, gerbimas ir skirtumų tarp įvairių religinių ar etninių grupių vertybių sistemų vertinimas bei supratimas. Jį sudaro ir priklausomybės savo vietai, šaliai, ES ir Europai bendrai bei pasauliui (jo daliai) jausmo atskleidimas, ir noras visais lygmenimis dalyvauti priimant demokratinis sprendimus. Konstruktivus dalyvavimas taip pat yra susijęs su pilietiniais veiksmais, socialinės įvairovės ir sanglaudos bei tvaraus vystymosi palaikymu bei pasiruošimu gerbti kitų vertybes ir privatumą.

7. Verslumas

Apibrėžimas: Verslumas reiškia žmogaus sugebėjimą idėjas pavesti veiksmais. Jis reiškia kūrybiškumą, naujoves ir pasirengimą rizikuoti bei gebėjimą planuoti ir valdyti projektus siekiant iškeltų tikslų. Tai kiekvienam žmogui praverčia kasdieniame gyvenime namuose ir visuomenėje, turėdami šį gebėjimą darbuotojai gali suprasti su jų darbu susijusį kontekstą ir išnaudoti galimybes, be to, tai yra konkretnių įgūdžių ir žinių, kurios būtinos verslininkams pradant socialinę ar komercinę veiklą, pagrindas.

Svarbiausios su šiuo gebėjimu susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos

Siekiant įgyti šį gebėjimą būtina **žinoti** apie esamas asmenines, profesines ir (arba) verslo galimybes, taip pat suvokti „bendresnį vaizdą“, t. y. žmonių gyvenimo ir darbo aplinką kuriančius dalykus, kaip antai platesnį ekonomikos veikimą, ir žinoti apie darbdaviui ar organizacijai išskylančius uždavinius bei atsirandančias galimybes. Žmonės turėtų žinoti etišką įmonių nuostatą ir kaip jie galėtų tapti gerąja jėga, pavyzdžiui, vykdydami sąžiningą prekybą ar dalyvaujant socialinės įmonės veikloje.

Įgūdžiai yra susiję su veiksmu projektų valdymu (įtraukiant tokius įgūdžius, kaip planavimas, organizavimas, valdymas, vadovavimas ir delegavimas, analizavimas, pranešimas, ataskaitų išklausymas ir įvertinimas bei protokolavimas) ir sugebėjimu dirbti savarankiškai bei bendradarbiaujant komandoje. Ypač svarbu nustatyti savo stipriąsias ir silpnąsias vietas, įvertinti ir rizikuoti, kai ir jeigu to prireiks.

Požiūris į verslumą apibūdinamas iniciatyvumu, veiksnumu, nepriklausomybe ir novatoriškumu asmeniniame ir socialiniame gyvenime bei darbe. Be to, tai yra susiję su motyvacija ir pasiryžimu siekti tikslų – asmeninių ar bendrų ir (arba) darbo.

8. Kultūrinė išraiška

Apibrėžimas: Įvairių kūrybinių idėjų, patirties ir emocijų išraiškų įvairioje terpėje, įskaitant muziką, scenos meną, literatūrą ir vizualinį meną, svarbos suvokimas.

Svarbiausios su šiuo gebėjimu susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos

Kultūrinės **žinios** apima pagrindines žinias apie svarbiausius kultūrinius darbus, įskaitant populiariąją šiuolaikinę kultūrą, kuri yra svarbi žmonijos istorijos dalis nacionalinio ir Europos kultūros paveldo prasme, ir jų vietą pasaulyje. Ypač svarbu suprasti Europos (ir Europos šalių) kultūrinę ir kalbinę įvairovę, poreikį ją išlaikyti ir suvokti populiarinio skonio raidą bei estetinių veiksmų svarbą kasdieniame gyvenime.

Igūdžiai yra susiję su vertinimu ir išraiška – tai žmogaus įgimtų gebėjimų saviraiška įvairiomis raiškos priemonėmis ir vertinimas bei gėrėjimasis meno kūriniais ir spektakliais. Be to, tai yra gebėjimas susieti savo kūrybišką ir išraiškingą požiūrį su kitų žmonių nuomone ir nustatyti kultūrinės veiklos ekonomines galimybes bei jas įgyvendinti.

Tvirtas tapatumo jausmas yra pagarbos ir atviro **požiūrio** į kultūrinės išraiškos įvairovę pagrindas. Teigiamas požiūris taip pat reiškia kūrybiškumą ir norą lavinti estetinį gebėjimą, pasitelkiant meninę saviraišką ir domėjimąsi kultūriniu gyvenimu.